

Pienten lasten huoltajat kaipaavat tukea seksuaali- ja turvataitokasvatukseen

Tutkimuksen tarkoituksena oli hankkia tietoa pienten lasten huoltajien kehotunnekasvatuksellisen tuen tarpeesta. Tutkimme, kuinka tärkeäksi huoltajat kokevat tuen saamisen kehotunnekasvatukseen liittyen ja mistä huoltajien on mielekästä saada tukea kehotunnekasvatukseen. Tutkimuskyselyymme vastanneista huoltajista 40 % kertoi saaneensa tukea liittyen kehotunnekasvatukseen, mutta 60 % oli jäänyt tuesta paitsi. 71 % huoltajista halusi saada lisää tukea lapsensa kehotunnekasvatukseen.

Seksuaalisuus ja pienen lapsen seksuaalisuus

Usein saatetaan ajatella, että seksuaalisuus alkaa ihmisellä murrosiässä. Seksuaalisuus on kuitenkin ihmisen ominaisuus, joka on meissä kaikissa syntymästä kuolemaan asti. Seksuaalisuus ei ole sama asia kuin seksi, seksuaalisuus on olemista, ei tekemistä. Pienen lapsen seksuaalisuus on erilaista kuin aikuisen seksuaalisuus, eikä näitä kahta asiaa tule sekoittaa toisiinsa. [1] [2]

Seksuaalisuus liittyy läheisyyteen, kehoon, nauttimiseen, tunteisiin ja oikeuksiin. Pienellä lapsella kehittyy myös seksuaalisuuteen liittyvien asenteiden, tietojen ja taitojen kivijalka. Pienen lapsen seksuaalisuudessa pääpaino on itsetunnossa, kehonkuvassa ja tunnetaitojen kehityksessä. Nämä ovat myös seksuaalisen kehityksen pohjana Maailman Terveysjärjestö WHO:n mukaan. [3]

Pienen lapsen tulisi tuntea, että hänen oma kehonsa on arvokas. Tämän viestin välittäminen tapahtuu puheen avulla, mutta myös toiminnallisesti. Lapselle tulee mielellään kertoa, että uikkareiden alla olevat kehonosat ovat erityisesti arvokkaita ja lapsen omia. Lapselle tulee myös opettaa, että toisten ihmisten kehot ovat yhtä arvokkaita kuin hänen omansa. Kehoja tulee opetella koskettamaan arvostavasti. Kaikki ihmiset saavat määrätä itse omasta kehostaan ja siitä, kuka hänen kehoonsa saa koskea. [3]

Monesti luullaan, että seksuaalikasvatus toteutuu, kun vastataan lapsen kysymyksiin. Turvataidoista ja oikeuksistaan lapsi tuskin osaa kysyä. Lisäksi käytöstapoja opetellaan reagoimalla suoraan lapsen käyttäytymiseen. Tarvitaan suunnitelmallista seksuaalikasvatusta. [3]

Lapsella on oikeus kysyä ja sanoittaa asioita äänen. Lapsella on oikeus saada tietoa ikä- ja kehitystasoonsa sopivalla tavalla. Lapsella on oikeus kehoonsa ja oikeus olla turvassa. Lapsella on oikeus koskemattomuuteen sekä turvalliseen kehitykseen ja kasvuun. [3]

Pienellä lapsella on oikeus seksuaalikasvatukseen

Monet kansainväliset julistukset, sopimukset ja ohjeet sisältävät säädöksiä seksuaalioikeuksiin liittyen. Lapsen seksuaalisuuteen liittyvistä oikeuksista on säädetty muun muassa Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimuksessa vuonna 1989. [4]

Maailman terveysjärjestä WHO ja Saksan terveystieteiden tutkimuskeskus BZgA ovat luoneet seksuaalikasvatukselle standardit, joiden tarkoituksena on edesauttaa myös pienille lapsille suunnatun kokonaisvaltaisen sekä ikä- ja kehitystasoisien seksuaalikasvatuksen saatavilla oloa koko Euroopassa. [5]

Pienten lasten seksuaalikasvatuksessa pääosassa on tunnetaidot sekä omaan kehoon tutustuminen. Seksuaalikasvatuksen on tarkoitus laajentaa lapsen käsitystä itsemääräämisoikeudesta sekä oman ja toisten ihmisten kehojen rajojen kunnioittamisesta. Lapsi hyötyy erityisesti tiedosta liittyen omaan kehoon ja lasten on tärkeää omaksua taitoja, joiden avulla he voivat suojella koskemattomuuttaan. Nämä taidot ja tiedot edistävät lasten hyvinvointia ja turvallisuutta. [6] [7]

Kehotunnekasvatus eli pienen lapsen seksuaali- ja turvataitokasvatus

Samoin kuin seksuaalisuudella, myös seksuaalikasvatuksella on eroa riippuen siitä onko sen kohteena lapset vai nuoret tai aikuiset [6] [7]. "Lapsen seksuaalisuus" ja "lasten seksuaalikasvatus" -termit voivat aiheuttaa hämmennystä aikuisissa. Seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta tulee usein aikuisella mieleen seksi, mikä tuo heille torjuvan asenteen suhteessa lasten seksuaalikasvatukseen. Terminologiaa voi olla hyödyllistä muuttaa, jos sen ansiosta yhä useampi pieni lapsi pääsee seksuaalikasvatuksen piiriin. Pienten lasten seksuaalikasvatuksen sijaan voidaan puhua "kehotunnekasvatuksesta". Neutraalimman termin ansiosta aikuiset voivat suhtautua pienten lasten seksuaalikasvatukseen positiivisemmin ja yhä useampi kasvattaja voi alkaa toteuttamaan seksuaalikasvatusta pienten lasten kanssa. Näin alle kouluikäiset lapset saavat ikätasonsa mukaista tärkeää tietoa yhä useammin. [7]

Kehotunne kuvaa sisäistä, kunkin ihmisen omaa kokemusta omasta kehostaan. Jokainen voi vain itse olla tietoinen omasta kehotunteestaan. Kehotunne on itsensä tuntemusta ja oman kehon, kokemuksen ja tunteen arvossa pitämistä. Termi kertoo, mitä ihminen tuntee omaa kehoaan kohtaan ja miten ihminen viihtyy omana itsenään. Kehotunnekasvatuksen tavoitteena on myönteisen kehoitsetunnon ja kehonkuvan kehitys sekä hyvä tunne omassa kehossaan ja omaa kehoaan kohtaan. [7]

Pienten lasten huoltajien kokemuksia kehotunnekasvatuksesta tuesta

Lasten huoltajilla on tärkeä asema heidän lastensa kehotunnekasvatuksessa, mutta pienten lasten huoltajien kokemuksista kehotunnekasvatukseen liittyen on vielä vain vähän tietoa. Turvallinen Oulu -hanke oli meidän yhteistyökumppanimme tutkimuksessa. Tutkimuksen aineisto on peräisin neljästä Oulun kaupungin päiväkodista. Yhteistyöpäiväkodit kertoivat lähettäneensä kyselyn 89 huoltajalle, 59 lapselle ja 44 perheelle. Huoltajien kokonaismäärää emme saaneet tietoomme, joten mm. vastausprosenttia emme voineet laskea.

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että huoltajat kokivat kehotunnekasvatukseen saatavan tuen tärkeäksi, mutta he olivat saaneet tukea huonosti. Kehotunnekasvatukseen liittyen huoltajat toivoivat saavansa lähiympäristöstään, kuten varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta. Tukea olisi siis hyvä tarjota enemmän neuvoloissa ja varhaiskasvatuksessa.

Kyselytutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin 30.8.-12.9.2021. Kysely oli auki kaksi viikkoa. Tutkimuskyselyn sähköinen Webropol-linkki avattiin tuona aikana yhteensä 115 kertaa, kyselyyn vastaaminen aloitettiin 43 kertaa ja kyselyn loppuun asti täyttäneitä ja lähetä-painiketta klikanneita oli 35 esikouluikäisen lapsen huoltajaa.

71 % huoltajista halusi saada lisää tukea lapsensa kehotunnekasvatukseen. Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että huoltajien mielestä oli suurilta osin erittäin tärkeää tukea lapsen kehityksessä ja kasvussa kehotunnekasvatuksen eri osa-alueita. 29 % huoltajista ei halunnut vastaanottaa lisätukea kehotunnekasvatukseen liittyen.

Kehotunnekasvatuksen tukemista lapsen kasvussa ja kehityksessä piti erittäin tärkeänä 74 % vastaajista. Melko tärkeänä kehotunnekasvatuksen tukemista piti 15 % ja ei lainkaan tärkeänä 1,6 % vastaajista. Kyselyyn vastanneista 40 % oli saanut tukea kehotunnekasvatukseen aikaisemmin. 60 % huoltajista ei ollut vastaanottanut tukea. 29 % vastaajista oli sitä mieltä, ettei kaippa tukea kehotunnekasvatukseen.

Tukea aiemmin vastaanottaneet halusivat saada tukea turvataitoihin enemmän (43 %) kuin he, jotka eivät olleet tukea aiemmin saaneet (33 %). Voi siis olla, että tiedon ja tuen vastaanottaminen lisää tietoisuutta kehotunnekasvatuksen ja sen eri alueiden hyödyllisyydestä ja kasvattaa tietoisuutta tiedon ja tuen tarpeesta liittyen kehotunnekasvatukseen.

Huoltajat toivoivat saavansa tukea kehotunnekasvatukseen mieluiten varhaiskasvatuksesta (57 %), neuvolasta (46 %), nettisivuilta (29 %), luennoilta (29 %), webinaareista (26 %), paperiesitteistä (17 %) ja vanhempainilloista (14 %). Kysyttäessä tuen saamisen muodoista 17 % vastaajista ilmaisi, etteivät koe tarpeelliseksi saada tukea kehotunnekasvatukseen.

Lähteet

- [1] Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Tammi.
- [2] Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. 2020. WHO:n standardit Euroopassa. Väestöliitto. Viitattu 16.5.2022, https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/kokonaisvaltainen-seksuaalikasva/standardit/.
- [3] Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. 2016a. Mitä on lapsen seksuaalisuus. Teoksessa S. Ingman-Friberg & R. Cacciatore (toim.) Keho on leikki: avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim & Väestöliiton Familia Oy, 25-31.
- [4] Väestöliitto. 2020a. Normit ja oikeudet. Viitattu 16.5.2022, <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/normit-jaoikeudet/>.
- [5] Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto & Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung (BZgA). 2014. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa: Toteuttamisohjeet. Suom. Semantix Finland Oy. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 16.5.2022, https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116767/URN_NBN_fi-fe2014092644952.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- [6] Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. 2015. Seksuaalisuuden portaat. Helsinki: Opetushallitus.
- [7] Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. 2016. Seksuaalikasvatus on hankala sana. Teoksessa S. Ingman-Friberg & R. Cacciatore (toim.) Keho on leikki: avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim & Väestöliiton Familia Oy, 82-86.

Lisätietoa pienen lapsen seksuaali- ja turvataitokasvatuksesta:

[Avaa tästä Väestöliiton sivustolta tietoa kehotunnekasvatukseen liittyen.](#)

[Avaa tästä Väestöliiton tuottama Hyvä kysymys -artikkeli.](#)

Anniina Kauppila, sosionomi (AMK)

Oulun ammattikorkeakoulu